

Spolufinancovaný
Európskou úniou

PROGRAM
SLOVENSKO

Európsky index zručností

© Štátny inštitút odborného vzdelávania

Publikované: máj 2025

Autori: Ľubica Gáľlová, Ľuba Habodászová, Patrik Turcsek

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VÝSKUMU,
VÝVOJA A MLÁDEŽE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SIOV

štátny inštitút
odborného
vzdelávania

Európsky index zručností

Európsky index zručností v poslednom meraní z roku 2024 stavia Slovensko na 19. priečku v rámci 31 sledovaných európskych krajín (na 16. priečku spomedzi EÚ 27). Celkovo neuspokojivé výsledky sa do značnej miery dajú pripísať nedostatočnej inklúzii znevýhodnených skupín či už vo vzdelávaní alebo na trhu práce, a tiež nízkej ekonomickej aktivite mladých ľudí. Limitáciou indexu je absencia analýzy zručností nad rámec trhu práce v kontexte prebiehajúcich spoločenských výziev. V prípade Slovenska výber indikátorov pre tvorbu indexu vytvára dojem úspechu v oblastiach, ktorých vývoj je však diskutabilný¹.

Verejné politiky v oblasti zručností sa stávajú centrom diskusií o dlhodobej udržateľnosti kvality života. Prebiehajúce diskusie a implementáciu reforiem v oblasti zlepšenia výsledkov vzdelávania na Slovensku je potrebné vnímať v širšom kontextu budovania a využívania zručností. Objem, kvalita a efektívnosť využívania ľudského kapitálu sú v súčasnosti už nepopierateľne hlavným faktorom pre dlhodobý udržateľný ekonomický rast.² Neefektívne vynaložené verejné investície do ľudského kapitálu predstavujú stratené príležitosti a opatrenia na nápravu si vyžadujú ďalšie zdroje. Ďalší vývoj v tejto oblasti si bude vyžadovať silnejšiu nadrezortnú spoluprácu vrátane účasti stakeholderov.

Kompozitný index pre oblasť zručností bol vytvorený pre monitorovanie tematickej oblasti zručností³, podobne ako je tomu v iných oblastiach. Pre monitorovanie komplexných tematických oblastí sa vytvárajú kompozitné indexy. Na Slovensku sú známe kompozitné indexy ako Európsky inovačný rebríček (EIS) stanovený ako hlavný výsledkový indikátor pre oblasť výskumu, vývoja a inovácií⁴, DESI index⁵ pre digitalizáciu, a Better Life Index⁶ pre medzinárodné porovnanie kvality života.

Európsky index zručností (ESI) monitoruje vývoj a postavenie krajín v oblasti zručností. Index sleduje tri tematické piliere: rozvoj, aktivácia a zosúladovanie zručností pomocou 15 indikátorov⁷. Výber indikátorov zachytáva prepojenie medzi budovaním zručností vo vzdelávacom systéme (rozvoj), participáciou na trhu práce (aktivácia) a využiteľnosť zručností na trhu práce meranú súladom medzi dopytom a ponukou (matching). Dôležitosť monitorovania pokroku v tejto oblasti je okrem iného daná Európskou agendou zručností pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť z roku 2020⁸.

¹ Za cenné pripomienky ďakujeme Jurajovi Cenkerovi a Davidovi Martinákovi. Pretrvávajúce nedostatky sú zodpovednosťou autorov.

² [Reformný kompas \(IFP, 2022\)](#).

³ [European Skill Index](#).

⁴ Jeden z troch hlavných indikátorov v [Národnej stratégii pre výskum, vývoj a inovácie 2030](#). Samotný index [tu](#).

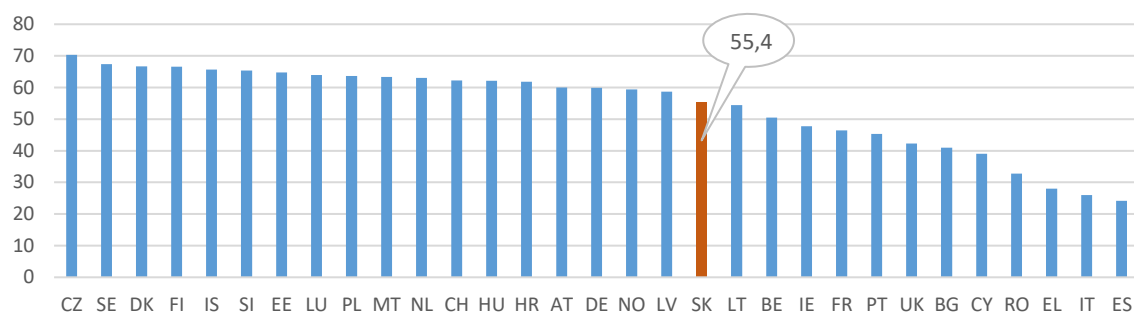
⁵ [Stratégia a akčný plán na zlepšenie postavenia Slovenska v indexe DESI do roku 2025](#). Samotný index [tu](#).

⁶ [OECD Better Life Index](#). Index používa napr. ÚHP pri svojich analýzách.

⁷ Index vytvoril CEDEFOP (European Centre for the Development of Vocational Training), Európske stredisko pre rozvoj odborného vzdelávania. Analýza z predchádzajúceho merania publikovaná v roku 2022 je dostupná na stránke [Refernet.sk](#).

⁸ [Európsky program v oblasti zručností pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť](#). Skrátčená verzia pre komunikáciu s verejnosťou [tu](#). Program sa do veľkej miery sústreďuje na podporu vzdelávania dospelých a v súlade s tým stanovuje štyri hlavné indikátory týkajúce sa tejto užšej oblasti.

Graf 1: Európsky index zručností (rok vydania 2024)

Zdroj: ESI 2024

V poslednom vydaní ESI sa Slovensko umiestnilo na 16. priečke v rámci EÚ krajín, na 19. mieste v rámci 31 európskych krajín. Tvorcovia indexu sledujú okrem členských štátov EÚ 27 aj štyri krajiny mimo EÚ: Švajčiarsko, Nórsko, Island a UK. Hodnota indexu predstavuje priemer dosiahnutej úrovne k stanoveným cieľom, t.j. súčasná hodnota 55,4 pre Slovensko predstavuje dosiahnutie v priemere 55,4 % úrovne cieľov stanovených pre jednotlivé indikátory (viď metodiku tvorby indexu v Boxe nižšie).

Tabuľka 1: Pilieri, oblasti a indikátory indexu zručností

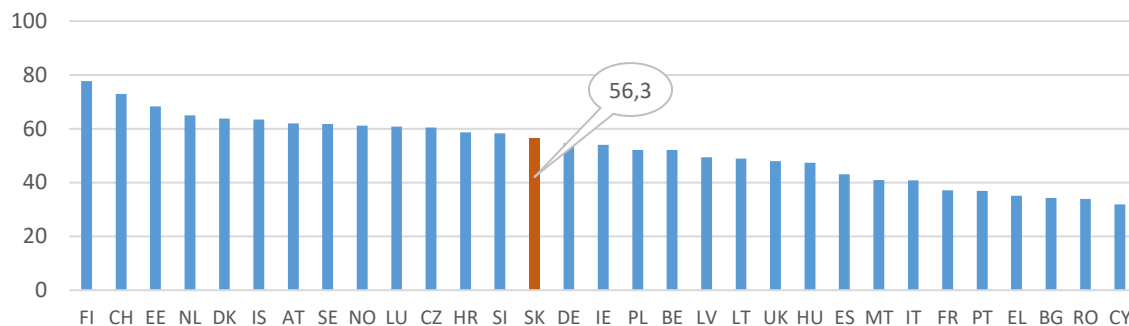
Pilier	Oblasť	Indikátor
Rozvoj zručností	Základné vzdelávanie	podiel detí na učiteľa v predprimárnom vzdelávaní
		podiel populácie s najmenej stredoškolským vzdelaním
		výsledky testovania PISA – čitateľská, matematická a prírodovedná gramotnosť žiakov
	Odborné vzdelávanie a príprava	vzdelávanie dospelých (miera účasti)
		podiel stredoškolských žiakov v odbornom vzdelávaní a príprave
		digitálne zručnosti
Aktivácia zručností	Prechod na trh práce	predčasné ukončovanie vzdelávania
		zamestnanosť absolventov
	Účasť na trhu práce	podiel pracovnej sily vo veku 20-24 rokov
		podiel pracovnej sily vo veku 25-54 rokov
Zosúladzovanie zručností	Využitie zručností	dlhodobá nezamestnanosť
		nedobrovoľné čiastočné úväzky
	Nesúlad zručností	prekvalifikovanosť vysokoškolsky vzdelaných osôb
		nízko platené vysokoškolsky vzdelané osoby
		kvalifikačný nesúlad

Zdroj: ESI 2024

Najlepší výsledok dosiahla Česká republika, a to opakovane už od roku 2017 . Pre Slovensko je úspech našich susedov dôležitý hlavne kvôli obdobnej inštitucionálnej štruktúre v oblasti vzdelávania. Česká republika už dlhodobo dosahuje nadpriemerné výsledky na trhu práce, čo sa preklápa do druhého a tretieho sledovaného piliera. Aj keď detailnejšia analýza prijatých reformných krokov, implementácie a výsledkov v oblasti zručností u našich susedov je nad rámec prezentovania dosiahnutých výsledkov v sledovaných indikátoroch, pre Slovensko úspech Česka môže predstavovať inšpiráciu na viacerých úrovniach systému.

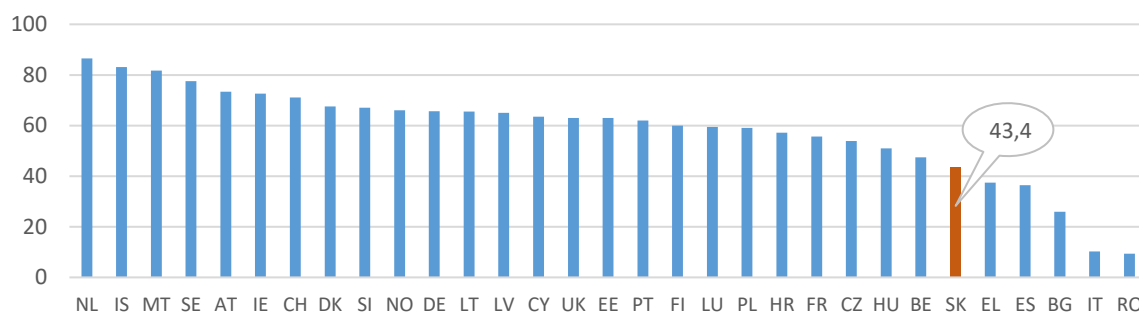
Poradie krajín v troch pilierov ukazuje najslabšie výsledky Slovenska v oblasti „Aktivácia zručností“. Ide najmä o nepriaznivý výsledok v oblasti predčasného ukončovania vzdelávania a nízku účasť mladých vo veku 20-24 rokov na trhu práce. Naopak, silná oblasť pre Slovensko je v oblasti „Zosúladovanie zručností“, čo je ovplyvnené najmä relatívne uspokojujúcim výsledkom v oblasti kvalifikačného nesúladu a nízkeho podielu nedobrovoľne pracujúcich na čiastočný úväzok.

Graf 2: Pilier „Rozvoj zručností“

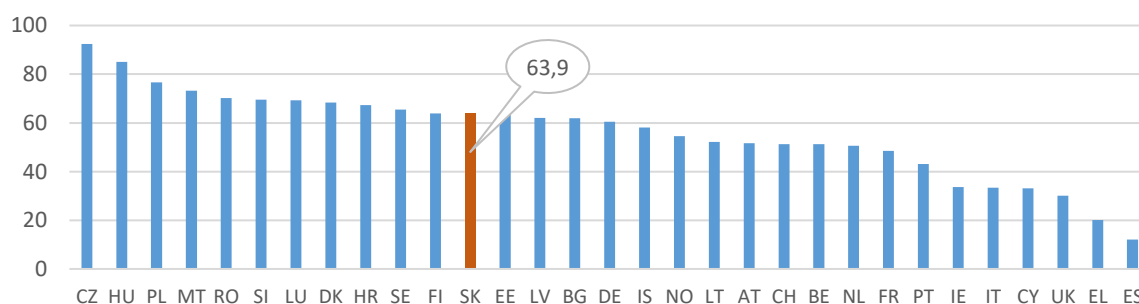
Zdroj: ESI 2024

Graf 3: Pilier „Aktivácia zručností“

Zdroj: ESI 2024

Graf 4: Pilier „Zosúladovanie zručností“

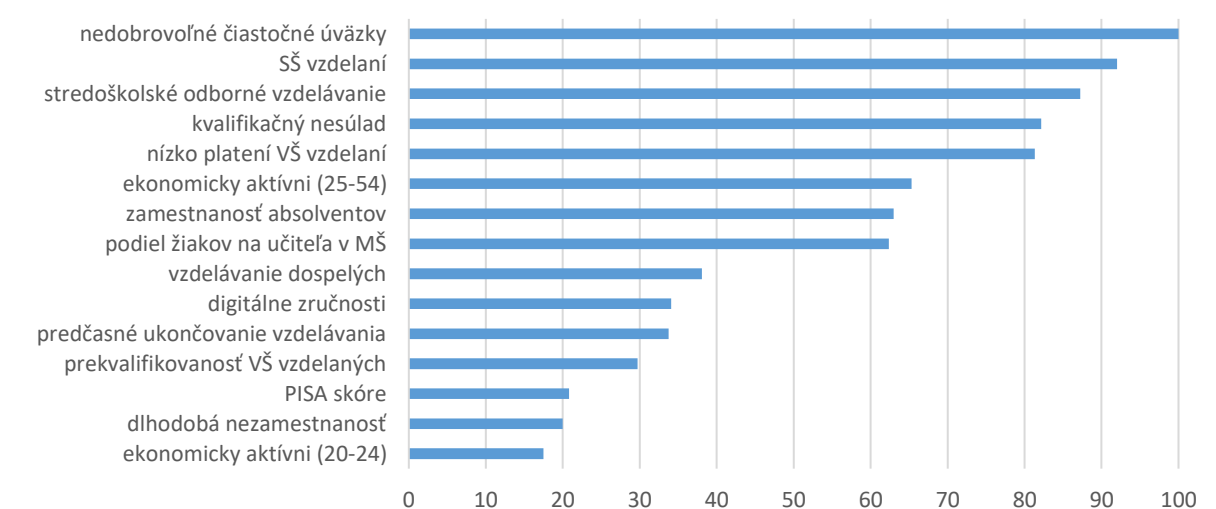
Zdroj: ESI 2024

Celkovú hodnotu indexu pre Slovensko zvyšujú indikátory s historickou zotrvačnosťou, naopak smerom nadol nás ťahajú výsledky v testovaniach PISA a indikátory trhu práce. Medzi silné stránky patrí vzdelanostná úroveň obyvateľstva meraná podielom populácie s najmenej stredoškolským stupňom vzdelania. Pri tomto indikátore platí, že obdobne vysoké hodnoty sú príznačné pre postkomunistické krajiny ako dôsledok vzdelávacích politík predchádzajúceho politického režimu. Medzi silné stránky Slovenska v sledovaných indikátoroch ďalej patrí v indexe sledovaný nízky podiel

nedobrovoľne pracujúcich na čiastočný úväzok. Vzhľadom na veľmi nízky podiel pracujúcich na čiastočný úväzok má tento indikátor v slovenských podmienkach nízku vypovedaciu hodnotu. O slabom využití existujúcej pracovnej sily viac vypovedajú iné indikátory ako napríklad ekonomická aktivita v demografických skupinách s bariérami pre vstup na trh práce (matky s deťmi, študenti, dôchodcovia). To je zachytené nízkym podielom ekonomicky aktívnej populácie vo veku 20-24 rokov, ale tiež dlhodobou nezamestnanosťou (bariéry vo forme nízkych základných zručností).

Prílišný dôraz na odborné zručnosti pre trh práce zanedbáva potrebu budúcej mobility pracovnej sily v kontexte dynamických zmien na trhu práce. Podiel stredoškolskej populácie v odbornom vzdelávaní a príprave (OVP) je u nás tiež historicky vysoký, podobne ako v Česku. Zároveň nie je zrejmé, či vyšší podiel študentov v OVP nevyhnutne predstavuje pozitívny výsledok vzhľadom na vysokú mieru špecifických zručností v odbornom vzdelávaní, ktoré môžu brzdiť budúcu pracovnú mobilitu v prostredí málo funkčného systému vzdelávania dospelých. Vysoký podiel ohrozených pracovných miest na Slovensku v dôsledku automatizácie sa eventuálne prekloní do vyššej pracovnej mobility, ktoré tiež porastie so zmenami v oblasti využívania umelej inteligencie, prechodom na elektromobilitu a podobne.

Graf 5: Európsky index zručností (2024), úroveň pre jednotlivé indikátory, Slovensko

Zdroj: ESI 2024

Využitelnosť kompozitného indexu zručností je otázna - jeho hlavným prínosom je diskusia, ktorú vyvoláva. Využitie indexu pre monitorovanie pokroku sa odvíja od vhodného výberu indikátorov – v prípade indexu zručností je výber otázný, ako bolo naznačené v diskusii vyššie. Zároveň index nedokáže adekvátne zachytiť komplexnosť požiadaviek na zručnosti v 21. storočí. Ide najmä o prenositeľné a mäkké zručnosti, ktoré sa čoraz viac diskutujú v rámci špecifikácie potrieb zamestnávateľov. Na druhej strane platí, že takto definované potreby sa ťažko merajú a ešte ťažšie zachytávajú tvrdými dátami. Zároveň, zúženie problematiky zručností výhradne na využitelnosť na trhu práce ignoruje diskusiu o zručnostiach potrebných pre celkovú kvalitu života a pre participáciu jednotlivcov v spoločnosti. Spoločenská súdržnosť, dôvera v inštitúcie a aktívna participácia ľudí na

spoločenskom dianí sú predpokladom ďalšieho fungovania demokratických zriadení a budovania odolnosti spoločenských voči klimatickým zmenám⁹.

Box: Ako sa tvorí Európsky index zručností

Kompozitné indexy kombinujú viacero čiastkových indikátorov do jednej výslednej hodnoty pre následné porovnanie medzi krajinami. Normalizované hodnoty jednotlivých indikátorov sú zbavené jednotiek, aby sa mohli ďalej agregovať. Normalizácia prebieha využitím štandardnej min-max metódy, kde hodnota pre indikátor v danej krajine predstavuje pozíciu (percento) dosiahnutej úrovne vzdialenosti medzi najlepšou (max) a najhoršou (min) hodnotou. Najlepšie hodnoty predstavujú historicky najlepší výsledok v rokoch 2014-2020 pre daný indikátor bez ohľadu na krajinu, ktorá ho dosiahla a pri budúcich výpočtoch by sa už nemala meniť (aby bol index porovnateľný v čase). Hodnoty sú uvedené v sprievodných dokumentoch¹⁰.

Na rozdiel od iných kompozitných indexov, ESI nepoužíva aritmetický priemer dosiahnutých normalizovaných hodnôt v jednotlivých indikátoroch. Agregácia normalizovaných hodnôt prebieha v troch krokoch. Na úrovni podoblastí sa vypočíta aritmetický vážený priemer, pričom váhy predstavujú výsledok z analýzy hlavných komponentov (PCA analýza). Ďalej na úrovni oblastí prebehne ďalší výpočet aritmetického váženého priemeru, opäť s využitím váh z PCA analýzy. V poslednom kroku sa vypočíta vážený geometrický priemer v troch hlavných pilieroch s váhami z PCA analýzy. Geometrický priemer má výhodu, že umožňuje menšiu mieru kompenzácie nízkych dosiahnutých hodnôt vyššími hodnotami a tak viac penalizuje nízke dosiahnuté výsledky. Hodnoty váh sú uvedené v sprievodných dokumentoch¹¹.

Takto komplexne vypočítaná výsledná hodnota indexu má nevýhodu ťažšej interpretácie. Využívanie PCA analýzy, ktorej úlohou v tomto prípade je určiť váhy pre vážené priemery, je technicky náročná a zle sa komunikuje širšej verejnosti. Pre bežného čitateľa je tak ohrozená dôveryhodnosť výsledkov a následná popularizáciu indexu. Z tohto dôvodu by bolo našim odporúčaním index prepočítať jednoduchým neváženým priemerom aj za cenu straty štatistickej dôslednosti. Pre tvorbu kompozitných indexov tohto druhu je nevážený aritmetický priemer dostatočný. Obdobne jednoducho sú počítané aj kompozitné indexy, ktoré spomíname vyššie v texte (EIS, DESI, Better life index).

⁹ Téma občianskych zručností sa venuje aj opatrenie zo [Stratégie ČŽV](#). Do občianskeho vzdelávania sa radia aj témy environmentálnej udržateľnosti, udržiavania kultúrneho dedičstva a rôzne druhy gramotnosti pre život ako digitálna, mediálna a finančná gramotnosť, hybridné hrozby a pod.

¹⁰ [Technický manuál z roku 2022](#) obsahuje hraničné hodnoty pre normalizáciu indikátorov na strane 20.

¹¹ [Technický manuál z roku 2024](#), strana 21.

Príloha: Vývoj v jednotlivých indikátoroch

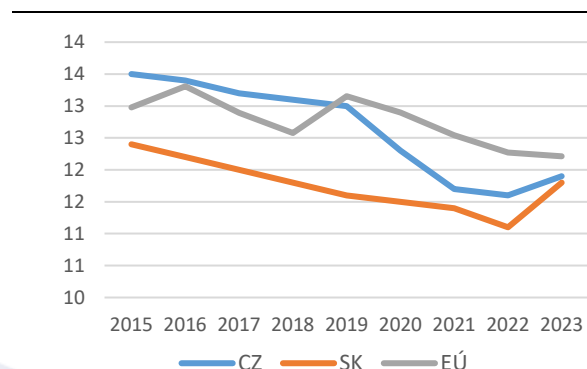
V tejto časti sledujeme vývoj v jednotlivých indikátoroch. Dôvodom detailnejšieho pohľadu je uvedená kritika tvorby indexu popísaná v boxe a potreba hlbšieho pohľadu na prínos jednotlivých indikátorov pre index. Pre porovnanie situácie na Slovensku ako referenčné krajiny používame Českú republiku vzhľadom na ich prvenstvo v indexe a inštitucionálnu blízkosť, a priemer krajín EÚ 27. Tam, kde je to možné, v indikátoroch dopĺňame aktualizované dáta v čase vydania tejto publikácie. Tie však nie sú preklopené do indexu ESI 2024, ktorý zahŕňa dáta len do roku 2022 (niekde aj menej vzhľadom na dostupnosť dát). Taktiež je potrebné brať do úvahy, že priemer EÚ 27 je nevážený priemer. Nevážený priemer je lepším ukazovateľom výsledku národných politík v jednotlivých krajinách na rozdiel od váženého priemeru, kde priemer za EÚ ovplyvňujú krajiny s vysokým počtom obyvateľov (Nemecko, Taliansko, Francúzsko).

Pilier „Nadobúdanie zručností“

Podiel detí na učiteľa v predprimárnom vzdelávaní je nepriamy indikátor kvality poskytovania predprimárneho vzdelávania. Predprimárne vzdelávanie je všeobecne akceptovaná oblasť pre efektívnu intervenciu s cieľom vyrovnávať vzdelávacie výsledky naprieč rôznymi socio-ekonomickými skupinami. Slovensko vykazuje výraznú závislosť vzdelávacích výsledkov od rodinného zázemia. Jedným z opatrení pre zníženie tejto závislosti sa na Slovensku od roku 2021 zaviedlo povinné predprimárne vzdelávanie od 5 rokov a podľa Plánu obnovy sa plánuje zaviesť právny nárok od veku 3 rokov od septembra 2025. Samotné zavedenie povinného predprimárneho vzdelávania negarantuje úspech v tejto oblasti, dofinancovanie podporných opatrení pre kvalitu v poskytovaní predprimárneho vzdelávania bude kľúčovým prvkom. Tiež je pripravená legislatívna zmena pre financovanie materských škôl (MŠ) v prenesenom výkone zo štátneho rozpočtu (nie z rozpočtu obcí ako doteraz), čo zabezpečí rovnaké financovanie pre všetky deti. Porovnanie s priemerom EÚ a s Českou republikou ukazuje, že Slovensko má relatívne nízky podiel detí na učiteľa v predprimárnom vzdelávaní.

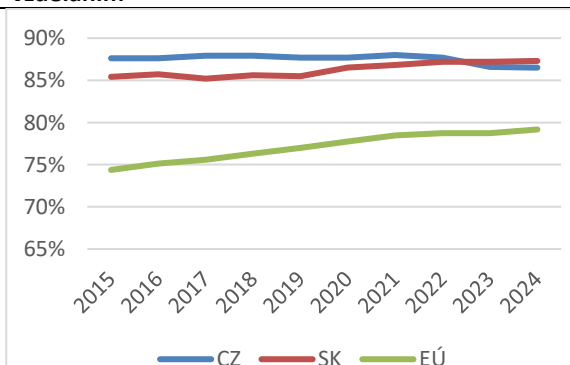
Podiel populácie s dosiahnutým stredoškolským vzdelaním vo vekovej skupine 15-64 rokov predstavuje indikátor merajúci úroveň ľudského kapitálu v populácii. Aj keď tento indikátor meria dosiahnutú úroveň vzdelania, nezachytáva kvalitu a uplatniteľnosť dosiahnutých zručností. Na druhej strane, úspešné ukončenie stredoškolského štúdia umožňuje ďalšie vzdelávanie v systéme vzdelávania dospelých, ako napríklad zmena alebo zvyšovanie kvalifikácie. Podobne ako iné postkomunistické krajiny, Slovensko má nadpriemerný podiel populácie s najmenej stredoškolským stupňom vzdelania.

Graf P1: Podiel detí na učiteľa v MŠ

Zdroj: Eurostat, [educ uoe perp04](#)

Graf P2: Podiel populácie s najmenej SŠ vzdelaním

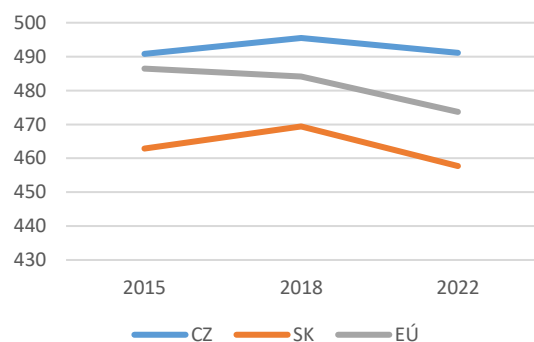

Zdroj: Eurostat, [edat lfse 03](#)

Čitateľská, matematická a prírodovedná gramotnosť predstavujú základ pre budovanie zručností počas celého života. Bez týchto zručností nie sú žiaci dostatočne pripravení na ďalšie vzdelávanie, či už vo formálnom alebo neformálnom vzdelávaní. Ich zaradenie sa do spoločnosti a aktívna občianska participácia môže byť problematická. Testovanie PISA je štandardizovaný nástroj nielen pre porovnanie medzi krajinami ale aj vývoj v čase, čo umožňuje sledovať trendy a merať efektivitu zavádzaných reformných opatrení. Slovensko dlhodobo zaostáva za priemerom EÚ ale aj v porovnaní s Českom.

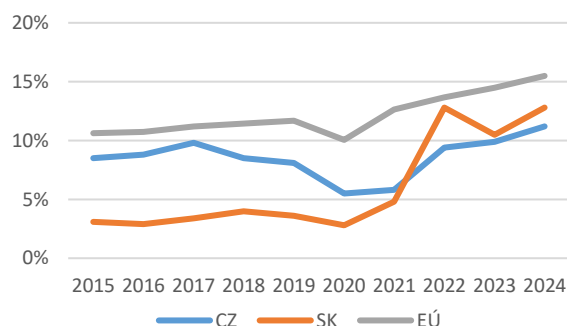
Účasť dospelých na vzdelávaní pre vekovú skupinu 25-64 rokov meria mieru aktualizácie existujúcich zručností a tiež získavanie nových. Vzdelávanie dospelých zahŕňa široké spektrum vzdelávacích aktivít, a to nielen pre trh práce. Jeho primárna úloha je poskytnúť možnosti dopĺňania zručností po ukončení formálneho vzdelávania v prostredí rýchlych technologických zmien a inovácií, ale aj pokroku v jednotlivých oblastiach a zručnostiach vyžadovaných pre výkon povolania alebo zmenu povolania. Nemenej dôležitá je rola vzdelávania dospelých ako kompenzačného nástroja pre tých, ktorí nedosiahli požadované zručnosti vo formálnom vzdelávaní z rôznych dôvodov. V roku 2021 došlo k metodologickej zmene pre Slovensko, čo viedlo k výraznému zlepšeniu v hodnote indikátora. Domnievame sa, že išlo o zmenu formulácie otázky rozšírením príkladov možných vzdelávacích aktivít¹².

Graf P3: Výsledky v PISA testovaniach

Zdroj: OECD

Graf P4: Vzdelávanie dospelých

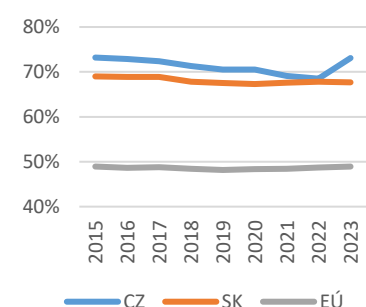
Zdroj: Eurostat, [trnq_lfse_01](#)

Podiel žiakov na stredných odborných školách v rámci stredoškolského vzdelávania meria budovanie odborných zručností počas počiatočného formálneho vzdelávania. Podľa ESI hlavným dôvodom pre zahrnutie tohto indikátora sú lepšie vyhliadky pre túto skupinu na trhu práce hlavne v krajinách, kde je silný komponent praktického vyučovania vo vzdelávaní (work-based learning) v porovnaní so skupinou s rovnakou vzdelanostnou úrovňou avšak vo všeobecnom vzdelávacom prúde. Na druhej strane, toto porovnanie je otázne v prostredí širokej dostupnosti vysokoškolského štúdia. Vysoký podiel absolventov zo všeobecného vzdelávacieho prúdu pokračuje v ďalšom vzdelávaní a to najmä na vysokých školách. Tiež platí, že relatívne vysoký podiel absolventov stredných odborných škôl pokračuje v ďalšom štúdiu. Dáta ukazujú, že podľa posledného spracovania administratívnych dát

¹² Znenie otázky v prieskume v roku 2020: „Zúčastnili ste sa v posledných 4 týždňoch (končiac minulým/referenčným týždňom) aspoň 1 hodinu na kurze, školení, doučovaní, konferencii alebo na inej forme vzdelávania okrem prípravy na povolanie?“. Znenie otázky v roku 2021: „Zúčastnili ste sa v posledných 4 týždňoch končiac minulým týždňom aspoň 1 hodinu na kurze (napr. vodičský, jazykový, hobby), na seminári, mítingu, školení (aj pracovnom napr. o bezpečnosti pri práci), konferencii, na súkromnej hodine (doučovaní) alebo na inom type mimoškolského vzdelávania (univerzita 3. veku)?“. Znenie otázky v roku 2022: „Zúčastnili ste sa v posledných 4 týždňoch aspoň 1 hodinu na kurze (napr. vodičský, jazykový, hobby, ekonomický), na seminári, mítingu, školení (aj pracovnom napr. o bezpečnosti pri práci), na konferencii, na súkromnej hodine, doučovaní alebo na inom type mimoškolského vzdelávania (univerzita 3. veku)?“.

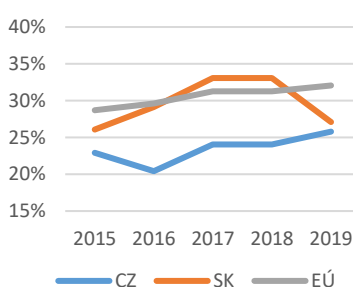
absolventov po roku ukončenia štúdia, podiel maturantov v gymnáziách pokračujúci v ďalšom štúdiu bol 85 % a podiel absolventov stredných odborných škôl s maturitou pokračujúcich v ďalšom štúdiu bol 48 %. ([Uplatnenie absolventov - ISP](#)). Súčasná diskusia o význame stredoškolského odborného vzdelávania sa sústreďuje na mieru získania odborných a praktických zručností, ale tiež na mäkké a prenositeľné zručnosti absolventov. Vyššia miera prenositeľných zručností umožňuje pracovnú mobilitu a flexibilnejšiu zmenu kvalifikácie, čo predstavuje výhodu pri rýchlych zmenách na požiadavky na trhu práce.

Graf P5: Podiel SŠ študentov v OVP

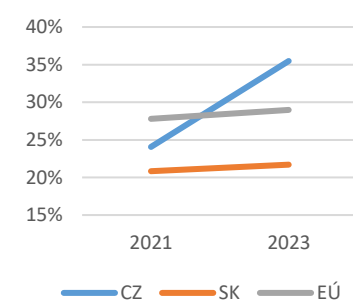
Zdroj: Eurostat, [educ_uoe_enra13](#)

Graf P6: Digitálne zručnosti do roku 2019

Zdroj: Eurostat, [isoc_sk_dskl_i](#)

Graf P7: Digitálne zručnosti od 2021

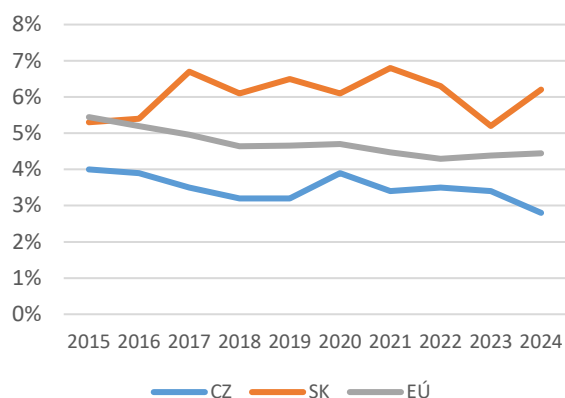
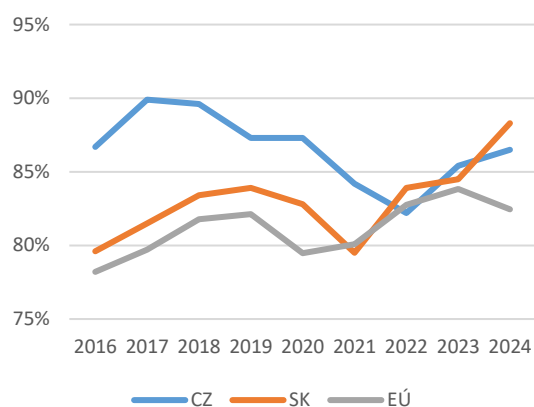
Zdroj: Eurostat, [isoc_sk_dskl_i21](#)

Digitálne zručnosti sa považujú za jednu z kľúčových zručností pre 21. storočie. Plán obnovy a odolnosti zdôrazňoval a aj podmieňoval financovanie investíciami do zelenej a digitálnej transformácie. Komponent [Digitálne Slovensko](#) rieši digitalizáciu verejnej správy a poskytovania verejných služieb, tak aby vznikol dopyt po digitálnych zručnostiach naprieč celou populáciou. Od roku 2021 sa používa nová metodika zberu dát, z tohto dôvodu nie sú údaje v čase neporovnateľné. Aj keď ciele stanovené v Európskom pilieri sociálnych práv merajú pokrok pre podiel populácie so základnými digitálnymi zručnosťami a viac, pre účely EIS sa monitoruje podiel populácie s viac ako základnými zručnosťami. Pre porovnanie uvádzame aj výsledky dátového zberu v roku 2021 a 2023 po metodologickej zmene.

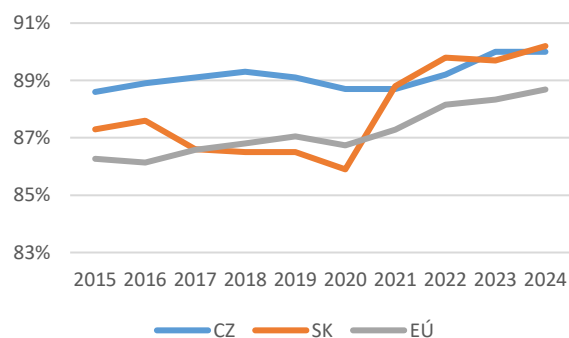
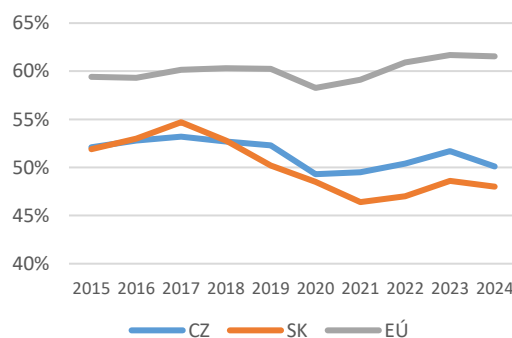
Pilier „Aktivácia zručností“

Predčasné ukončovanie vzdelávania je dôležitý indikátor zachytávajúci inklúziu v počiatočnom vzdelávaní. U nás je tiež známy pod pôvodným názvom „early leavers“. Ide o mladých vo veku 18-24 rokov s ukončeným vzdelaním najviac na úrovni SKKR2 (nižšie stredné odborné vzdelávanie), ktorí v referenčnom období 4 týždne pred prieskumom neabsolvovali žiadnu vzdelávaciu aktivitu vo formálnom alebo neformálnom vzdelávaní. Táto kategória zahŕňa mladých bez ukončenej základnej školy, s najviac ukončeným základným vzdelaním alebo absolventov tzv. F odborov, ktorých ukončenie neumožňuje pokračovať v ďalších stupňoch formálneho vzdelávania. V ESI sa zároveň obmedzuje skupina na tých, ktorí nie sú v zamestnaní. Predpokladáme, že dôvodom je vylúčenie vzdelávania na pracovisku a tak sa sústreďiť len na inklúziu vzdelávacieho systému. Slovensko má oproti priemeru EÚ a oproti Česku výrazne horšiu situáciu.

Zamestnanosť absolventov sleduje uplatniteľnosť absolventov na trhu práce. Monitoruje sa zamestnanosť mladých vo veku 20-34 rokov, ktorí ukončili stredoškolské alebo vysokoškolské vzdelanie pred 1 až 3 rokmi a nevzdelávali sa v referenčnom období 4 týždne pred prieskumom (formálne aj neformálne vzdelávanie). Slovensko spolu s Českom dosahujú dlhodobu nadpriemernú hodnotu, v poslednom roku dostupných dát sú na úrovni priemeru EÚ.

Graf P8: Predčasné ukončovanie vzdelávania

 Zdroj: Eurostat, [edat lfse 14](#)
Graf P9: Zamestnanosť absolventov

 Zdroj: Eurostat, [edat lfse 24](#)

Ekonomická aktivita v rôznych vekových skupinách ukazuje nepomer v prospech veku. Ekonomicky aktívni zahŕňajú pracujúcich a uchádzačov o zamestnanie. Po metodologických úpravách v roku 2021¹³ sa podiel ekonomických aktívnych vo veku 25-54 rokov dostal na nadpriemernú úroveň podobne ako v Českej republike. Naopak, vo vekovej skupine 20-24 rokov došlo ešte k výraznejšiemu poklesu. V medzinárodnom porovnaní Slovensko má nízke zastúpenie ekonomicky aktívnych nielen medzi mladými vo veku 20-24 rokov, ale tiež v skupinách matiek s malými deťmi a dôchodcov¹⁴. Medzi hlavné dôvody sa radí aj nízka miera čiastočných úväzkov a iné formy pracovno-právnych vzťahov umožňujúce vyššiu mieru flexibility pre tieto skupiny.

Graf P10: Ekonomicky aktívni 25-54 rokov

 Zdroj: Eurostat, [lfsa arqaed](#)
Graf P11: Ekonomicky aktívni 20-24 rokov

 Zdroj: Eurostat, [lfsa arqaed](#)

¹³ Skokový nárast v ekonomickej aktivite vo vekovej skupine v roku 2021 bol spôsobený úpravou metodiky (išlo hlavne ako klasifikáciu rodičovských dovolení z neaktivity na aktivitu).

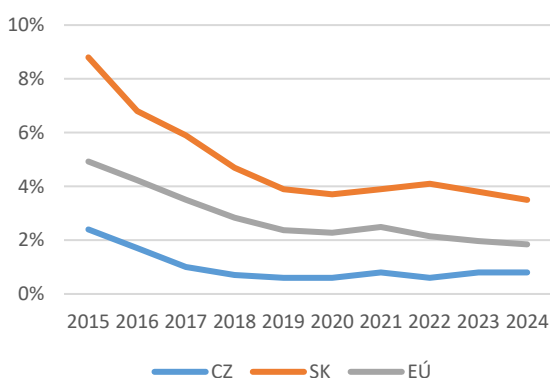
¹⁴ Na nízku mieru ekonomickej aktivity v skupine mladých ľudí poukázal už dokument IFP [Reformný kompas](#).

Pilier „Zosúladovanie zručností“

Dlhodobá nezamestnanosť je do značnej miery odrazom nízkej adaptability na dopyt na trhu práce. Ide o vekovú skupinu od 15 do 74 rokov a podiel je vypočítaný z pracovnej sily. Dlhodobo nezamestnaní na Slovensku predstavujú stále významnú skupinu aj napriek priaznivým podmienkam na trhu práce po pandémie a klesajúcemu trendu nezamestnanosti v sledovanom období. V tejto oblasti sa diskutuje najmä o nízkej začleniteľnosti znevýhodnených skupín na trh práce. Aj keď ide o značne heterogénnu skupinu, medzi systémové intervencie zo strany štátu sa radí aj podpora odstraňovania nedostatku základných zručností.

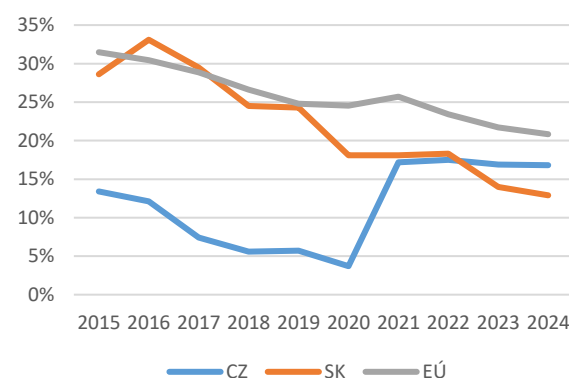
Čiastočné úväzky môžu indikovať nevyužitý ľudský kapitál, avšak na Slovensku platí len do malej miery. Čiastočné úväzky predstavujú flexibilné príležitosti pre pracujúcich, ktorí vyhľadávajú podmienky umožňujúce skombinovať pracovný život s inými životnými situáciami, ako napríklad matky s deťmi, študujúci alebo ľudia v dôchodkovom veku. Miera dobrovoľne pracujúcich na čiastočný úväzok zachytáva podiel ľudí vo veku 15-74 rokov, ktorí by radi pracovali na plný úväzok z celkovej populácie ekonomicky aktívnych. Podľa dát ESI je tento podiel na Slovensku nízky, menej ako pol percenta podľa posledného merania z roku 2022. Eurostat poskytuje dáta pre obdobný indikátor, ktorý používame v grafe (vypočítaný ako podiel z čiastočných úväzkov, nie zo všetkých úväzkov). Platí, že podiel pracujúcich na čiastočný úväzok je na Slovensku veľmi nízky – v roku 2023 bolo Slovensko krajinou s treťou najnižšou mierou čiastočných úväzkov na úrovni 4 % zamestnaných, pričom priemer EÚ krajín bol takmer 15 %.

Graf P12: Dlhodobá nezamestnanosť

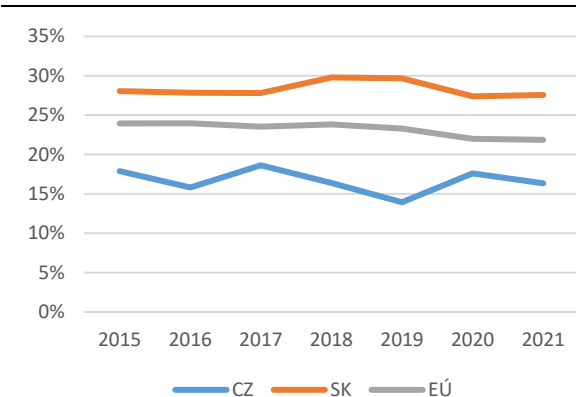
Zdroj: Eurostat, [une_ltu_a](#)

Graf P13: Dobrovoľné čiastočné úväzky

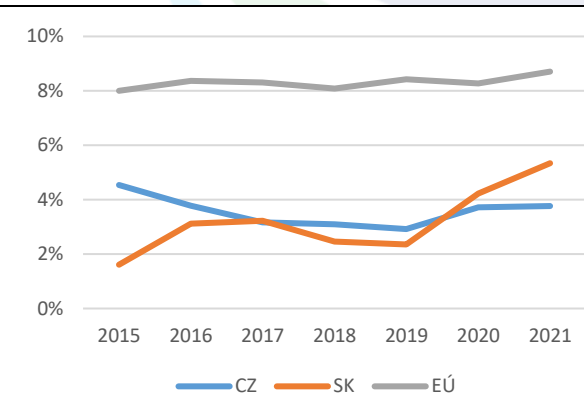

Zdroj: Eurostat, [lfsa_eppgai](#)

Prekvalifikovanosť predstavuje neefektívne využívanie existujúceho ľudského kapitálu. Tento indikátor meria podiel pracujúcich mladých ľudí vo veku 25-34 rokov, ktorí dosiahli vysokoškolské vzdelanie (SKKR 6-8) a zároveň nie sú v pracovných pozíciách typické pre túto vzdelanostnú úroveň (ISCO 1-3: riadiaci pracovníci, špecialisti, technickí a odborní pracovníci). Jeden z európskych cieľov vo vzdelávaní je dosiahnutie vysokého podielu vysokoškolsky vzdelaných v mladej populácii, ako reakciu na technologický pokrok a jeho premietnutie sa na trh práce. Ak však dochádza k prekvalifikovanosti, môže ísť o zaostávanie prenosu technologického pokroku do požiadaviek na trhu práce.

Graf P14: Prekvalifikovanosť VŠ vzdelaných

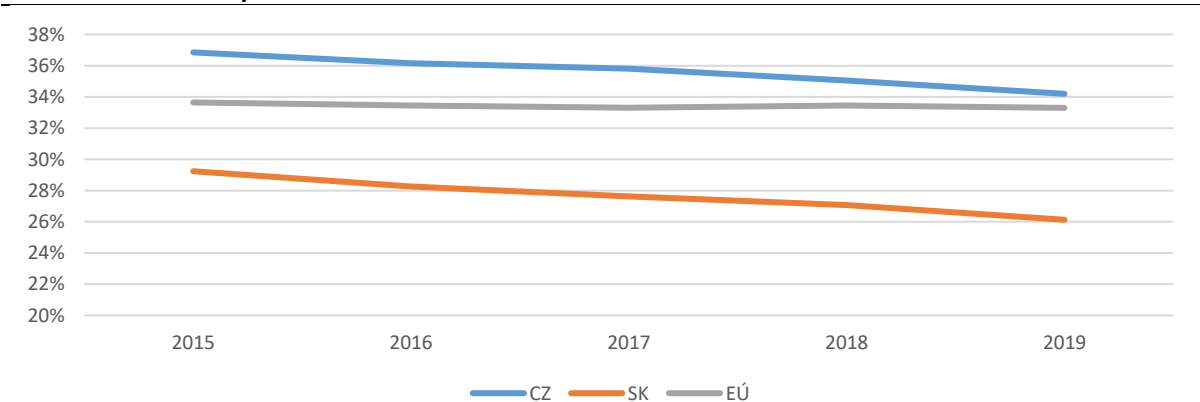
Zdroj: ESI 2024

Graf P15: Nízkooplatení VŠ vzdelaní

Zdroj: ESI 2024

Indikátor vysokoškolsky vzdelaných s nízkou mzdou je prejavom nízkej návratnosti investícií do vzdelania. Podobne ako predchádzajúci indikátor meria neefektívne využívanie ľudského kapitálu. Indikátor meria podiel vysokoškolsky vzdelaných s hodinovou mzdou menšou ako dve tretiny národnej hodinovej mzdy. Slovensko spolu s Českom majú oproti krajinám EÚ relatívne nízky podiel pracujúcich v tejto kategórii. Indikátor zahŕňa všetkých pracujúcich, rozdiely medzi krajinami môžu odrážať aj iné štrukturálne faktory, ako napríklad rozdielne podiely demografických skupín v nízkooplatených nenáročných pozíciách (napr. dôchodcovia).

Kvalifikačný nesúlad zachytáva nielen prekvalifikovanosť, ale aj nízku kvalifikovanosť v povolaniach. Porovnáva vzdelanostnú úroveň pracujúcich v jednotlivých povolaniach s modálnou úrovňou vzdelania pre dané povolanie. Pri zmenách na vzdelanostné požiadavky pre výkon povolání môže tento indikátor vykazovať vyššie hodnoty. Slovensko má v tomto indikátore dobré postavenie a to aj napriek vysokému kvalifikačnému nesúladu vysokoškolsky vzdelaných. Hodnoty sú počítané na mikrodátach ale len do roku 2019. Diskusia o nesúlade zručností sa na Slovensku sústreďuje skôr na odborový nesúlad, ku ktorému však neexistuje medzinárodne zjednotená metodika výpočtu. Máme za to, že kvalifikačný a odborový nesúlad budú zatienené diskusiou o nesúlade zručností bez ohľadu na povolania práve kvôli novovznikajúcim viacodborovým povolaniam a potrebným rekvalifikáciám pri štrukturálnych zmenách (ako napríklad indikuje vysoký podiel automatizáciou ohrozených povolání na Slovensku).

Graf P16: Kvalifikačný nesúlad

Zdroj: ESI 2024